

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΔΕΥΤΕΡΑ 14 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2025
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΠΤΑ (7)**

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Νιώθει κανείς την ανάγκη για ένα κίνημα ειρήνης και αφοπλισμού;

«Αν επιθυμείς την ειρήνη, να ετοιμάζεσαι για πόλεμο». Δεν υπάρχει πιο αστήριχτο και πιο μεθοδικά καλλιεργημένο ιδεολόγημα. Αποκύημα μιας αυτοκρατορίας που μας κληροδότησε την ετυμολογική ρίζα του ιμπεριαλισμού, το «ιμπέριουμ» και το επέβαλε με τη βία και το ψευδώνυμο της «**Pax Romana**» (Ρωμαϊκής Ειρήνης).

Και μόνο το γεγονός ότι η εφαρμογή του καθοδήγησε την ανθρώπινη δράση επί αιώνες, χωρίς να επιφέρει την ειρηνική συμβίωση, θα αρκούσε για να μας πείσει ότι το ακριβώς αντίθετο συμβαίνει. Η προετοιμασία για πόλεμο έχει αναχθεί στην πιο κερδοφόρα επένδυση σε παγκόσμιο επίπεδο και στοιχειώνει τη σύγχρονη ιστορία της ανθρωπότητας με την κυριαρχία των διαβόητων στρατιωτικο-βιομηχανικών συμπλεγμάτων. Και λειτουργεί σαν αυτοεκπληρούμενη προφητεία: η ειρήνη είναι ουτοπία, γι' αυτό αποδεχτείτε σαν κανόνα τον πόλεμο.

Η πιο πρόσφατη προσπάθεια διάψευσης αυτής της μεθοδικά κατασκευασμένης «**αλήθειας**», στο πλαίσιο της επικρατούσας πραγματικότητας, της καπιταλιστικής, ήταν η ιδέα της ενωμένης Ευρώπης, κοιτίδας ως τότε των εθνικών ανταγωνισμών με συνέπεια τους πιο αιματηρούς παγκόσμιους πολέμους. Υπό την επήρεια του πιο πρόσφατου και πιο καταστροφικού από αυτούς –και παρά το γεγονός ότι χρωματίστηκε από την επικράτηση του ψυχρού πολέμου– η εφαρμογή της κατόρθωσε να εξασφαλίσει, σε έναν περιορισμένο, αλλά κρίσιμο γεωγραφικό χώρο, σχετική ηρεμία σχεδόν για πενήντα χρόνια. Και μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, διαμόρφωσε τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη ενός αντιπολεμικού και υπέρ του αφοπλισμού κινήματος, το οποίο συνέβαλε αποφασιστικά στην αποφυγή της «τελικής» αναμέτρησης των «δύο στρατοπέδων» με το γνωστό ως τότε τρόπο: του γενικευμένου σφαγείου. Ο πόλεμος δεν εξαλείφθηκε μεν από τον πλανήτη, δεν επικράτησε η παγκόσμια ειρήνη, καθώς τα αμύθητα κέρδη των πολεμοκάπηλων πραγματώθηκαν στην πλάτη άλλων λαών. Ωστόσο, το πείραμα αυτό ενίσχυσε το επιχείρημα υπέρ του αντίθετου ισχυρισμού: αν θέλεις ειρήνη, αγωνίσου γι' αυτήν, δεν είναι ουτοπία...

Στο έδαφος αυτής της ίδιας ηπείρου προκύπτει σήμερα η ανάγκη ενός νέου κινήματος ειρήνης και αφοπλισμού, αποτροπής του πολέμου και καλλιέργειας της ύφεσης. Και διάσωσης των ιδεών που γεννήθηκαν από τις εμπειρίες του αντιφασιστικού πολέμου. Κίνημα μπολιασμένο από την επείγουσα ανάγκη αντιμετώπισης της κλιματικής

κρίσης, της σωτηρίας του πλανήτη από την αδηφαγία του κέρδους, που επιτείνει τους πολεμικούς ανταγωνισμούς και την αδιαφορία για την καταστροφική επίδρασή τους στο περιβάλλον. Κίνημα επιβεβλημένο και από την αναβίωση μέσα σ' αυτές τις συνθήκες των εθνικισμών και των ρατσιστικών ιδεών, που ανατροφοδοτούν τη διαίρεση, το μιλιταριστικό πνεύμα, τον πολεμικό ανταγωνισμό.

Το έδαφος είναι γόνιμο. Οι «**κλιματικές**» συνθήκες κατάλληλες. Οι συνειδήσεις, καταπονημένες από τα πολεμοχαρή κηρύγματα, αντιμετωπίζουν το δίλημμα: να δεχτούν σαν ανθρώπινη μοίρα τη διεστραμμένη παρερμηνεία του ρητού «πόλεμος πατήρ πάντων» ή να αντιδράσουν αλλάζοντας το ανθρώπινο πεπρωμένο, όπως έχει συμβεί πολλές φορές;

Σε αντίθεση με διάφορες δοξασίες, όμως, τα κινήματα κυοφορούνται μεν μέσα στις κατάλληλες συνθήκες, αλλά δεν γεννιούνται χωρίς τη μαιευτική κινητοποίηση όσων θεωρούν πολιτικά σωστή και κοινωνικά αναγκαία τη γέννηση και την ανάπτυξή τους. Την αφιέρωσή τους σε έναν τέτοιο σκοπό και τον εξοπλισμό τους με το πιο πλατύ πνεύμα συσπείρωσης και συνεργασίας με έναν κοινό στόχο: την απόδειξη στην πράξη ότι η μοίρα των ανθρώπων, των λαών, των κρατών, των διεθνών οργανισμών δεν είναι να ετοιμάζουν την επόμενη πολεμική σύγκρουση πάνω στη συσσώρευση δεινών και εξοπλισμών, αλλά η ύφεση, η συνεργασία, ο έλεγχος των εξοπλισμών και ο αφοπλισμός, η ειρηνική επίλυση των διαφορών και των συγκρούσεων. Η ισχύς ενός τέτοιου κινήματος μπορεί να αποδειχτεί πολύ μεγαλύτερη από την ενδιάθετη τάση προς την καταστροφή ενός συστήματος σε παρακμή.

Χαράλαμπος Γεωργούλας, 6/3/ 2022, εφημερίδα Εποχή (διασκευή)

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Το δέος του πολέμου

Οι μέρες είναι επιτακτικές. Και σου ζητούν να πάρεις θέση. Όχι απλώς να επιλέξεις. Αλλά και να διαφημίσεις την επιλογή σου. Να την υπερασπιστείς απέναντι σε άλλες επιλογές. Να συνταχθείς και να διεκδικήσεις την αλήθεια σου. Οφείλουμε να είμαστε διαμπερείς. Αυτό επιτάσσει η εποχή. Και οι μέρες που είναι επιτακτικές.

Υπάρχει ένα αυτονόητο. Το γεγονός πως ο πόλεμος είναι το απόλυτο κακό. Και το δεδομένο πως οφείλουμε να είμαστε με κάθε λαό που δέχεται επίθεση. Όχι με τους επικεφαλής. Με αυτούς που κινδυνεύουν. Πέρα από αυτό το αυτονόητο δεν ξέρω τι υπάρχει. Δεν ξέρω αν υφίσταται καν αυτό το «πέρα από...».

Είναι το ίδιο το δέος απέναντι στον πόλεμο που με κάνει να νιώθω πως οι δικές μου απαντήσεις δεν έχουν καμία σημασία. Ακριβώς γιατί ο πόλεμος τοποθετεί τα πράγματα στην πραγματική τους κλίμακα. Τους δίνει το πραγματικό τους μέγεθος. Ορίζει τη θέση μας μέσα στην Ιστορία. Και κάνει καθετί φορέα της Ιστορίας. [...]

Καλούμαστε διαρκώς να παίρνουμε θέση. Σαν να υπάρχει μια ημερήσια διάταξη που πρέπει να επεξεργαστούμε. Όμως ο πόλεμος είναι η στιγμή αυτή που κάνει όλους αυτούς τους τρόπους να μοιάζουν άλλοτε ακόφωνοι, άλλοτε πομπώδεις και άλλοτε

γελοίοι. Είναι ο μεγάλος ρεαλισμός. Η ζωή στα πραγματικά της όρια και με την πραγματική της διακύβευση.[...]

Ο πόλεμος πάντοτε θα μας ξαφνιάζει. Ακριβώς γιατί δεν είναι κάτι που μπορούμε να δεχτούμε ως παρόν. Είμαστε μαθημένοι να τον τοποθετούμε κάπου μακριά. Σε κάποιο παρελθόν. Σε κάποια άλλη ήπειρο. Οχι να μην τον αναγνωρίζουμε. Αλλά να τον καταλαβαίνουμε τόσο ώστε να μας υπενθυμίζει την καλή μας τύχη.

Και όμως. Για τόσους αιώνες ο πόλεμος ήταν πάντοτε αυτός που έδινε σχήμα στην Ιστορία. Μια αναγκαιότητα των συγκεκριμένων πολιτικών συστημάτων. Μια ανάγκη των ισχυρών ώστε να επαληθεύσουν την ισχύ τους. «Υπάρχουν φορές που ο πόλεμος ονειρεύεται τον εαυτό του» έγραφε ο Κλαούζεβιτς. Και για εμάς ο πόλεμος ορίστηκε ως ένας αδιανόητος εφιάλτης.

Ο πόλεμος είναι θάνατος 24 ώρες το εικοσιτετράωρο. Για τους ανθρώπους που τον βιώνουν φυσικά. Αλλά, σε συμβολικό επίπεδο, και για όλους εμάς τους παρατηρητές του. Μια διαρκής υπενθύμιση της μαλακότητας των υλικών από τα οποία είμαστε φτιαγμένοι. Είναι το απότομο τέλος της κουλτούρας της αθανασίας εντός της οποίας ζούμε. Της κίβδηλης αιώνιας νεότητας και ευημερίας.

Θωμάς Τσαλαπάτης, Ανοχύρωτη πόλη, Εφημερίδα των Συντακτών, 5/3/2022
(διασκευή)

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Οι πολυάνθρωπες οι πολιτείες

Ανάσες

(Ο ήρωας, Τζόρτζ Μπόουλινγκ, σαρανταπεντάρης, ασφαλιστής και οικογενειάρχης αναθυμάται ποιες ήταν αυτές οι εμπειρίες που τον οδήγησαν στη ζωή που έχει σήμερα. Με αυτοβιογραφικά στοιχεία ο Τζόρτζ Όργουελ στο μυθιστόρημα αυτό κρίνει την κοινωνική κατάσταση της Αγγλίας, τον υποκριτικό θεσμό της οικογένειας, το πολιτικό σύστημα και τον πόλεμο.)

Είναι πολύ παράξενα όσα μπορεί να φέρει ο πόλεμος στους ανθρώπους. Καλά-καλά τρία χρόνια πριν ήμουν ένας όλο σβελτάδα νεαρός υπάλληλος καταστήματος, στηριζόμουν στον πάγκο με την άσπρη μου ποδιά, είχα μπροστά μου να με περιμένει η ζωή ενός μπακάλη και θεωρούσα εξίσου πιθανό να γίνω αξιωματικός του στρατού, όσο θεωρούσα πιθανό να με χρίσουν ιππότη. Και τώρα περπατούσα καμαρωτός με ένα αναθεματισμένο πηλήκιο και ένα κίτρινο κολλάρο και τα κατάφερνα σχετικά καλά ανάμεσα σε ένα πλήθος από άλλους προσωρινούς βαθμοφόρους. Και μάλιστα δε μου φαινόταν καθόλου παράξενο. Τίποτα δε μου φαινόταν παράξενο πλέον.

Ήταν λες και σε είχε αρπάξει μια τεράστια μηχανή. Δεν είχες ποτέ την αίσθηση ότι λειτουργούσες αυτοβούλως, αλλά την ίδια στιγμή δε σου πέρναγε καν από το μυαλό

να φέρεις οποιαδήποτε αντίρρηση σε οτιδήποτε. Αν οι άνθρωποι δεν ένιωθαν κάπως έτσι, όλοι οι πόλεμοι θα τελείωναν σε τρεις μήνες. Οι στρατοί θα τα μάζευαν και θα γυρνούσαν σπίτι τους. Γιατί είχα καταταγεί μαζί με ένα εκατομμύριο άλλους ηλίθιους εν μέρει για πλάκα, εν μέρει για το Αγγλία μου, Αγγλία μου και άλλα τέτοια. Πόσο κράτησαν όμως όλα αυτά; Τα περισσότερα παιδιά τα ξέχασαν πριν καν φτάσουν μέχρι τη Γαλλία. Οι άντρες στα χαρακώματα δεν ήταν πατριώτες, δε μισούσαν τους Γερμανούς, δεν έδιναν δεκάρα για το μικρό γενναίο Βέλγιο, ούτε για το αν οι εχθροί βιάζαν καλόγριες πάνω στα τραπέζια (πάντα το τόνιζαν αυτό το «πάνω στα τραπέζια», λες και αυτό το έκανε χειρότερο). Από την άλλη δεν τους πέρασε ποτέ από το μυαλό να τη σκαπουλάρουν. Η μηχανή σε κρατούσε γερά και σε έκανε ό,τι ήθελε. Σε σήκωνε ψηλά και σε πέταγε σε μέρη και σε καταστάσεις που δεν είχες φανταστεί ποτέ σου. Ακόμα και στο φεγγάρι να σε πετούσε δε θα σου φαινόταν παράξενο. Τη μέρα που κατατάχτηκα στο στρατό, η παλιά μου ζωή τελείωσε. Τελείωσε για πάντα.

Τζορτζ Όργουελ, εκδ. Αίολος

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά σε μία παράγραφο 60-70 λέξεων την αναγκαιότητα δημιουργίας κινήματος ειρήνης σήμερα στην Ευρώπη, όπως παρουσιάζεται στο απόσπασμα του **κειμένου 1** «Στο έδαφος... ανταγωνισμό».

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο του Κειμένου 1 και του Κειμένου 2 (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Στην πέμπτη παράγραφο του κειμένου 1 το δίλημμα που τίθεται είναι :	A. Να δεχτούμε τον πόλεμο ως φυσικό γεγονός ή να αντιδράσουμε για πρώτη φορά; B. Να δεχτούμε τον πόλεμο ως αναγκαίο κακό ή να αντιδράσουμε, όπως έχουμε ήδη κάνει στο παρελθόν; Γ. Να δεχτούμε τον πόλεμο σαν ανθρώπινη μοίρα ή να αντιδράσουμε αλλάζοντας, για άλλη μια φορά, την ανθρώπινη μοίρα;

2. Στην έκτη παράγραφο του κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι:	Α. Οι συνθήκες είναι κατάλληλες και το φιλειρηνικό κίνημα θα δημιουργηθεί. Β. Οι συνθήκες είναι κατάλληλες αλλά απαιτείται η δράση εκείνων των πρωτοπόρων που κατανοούν την ανάγκη του φιλειρηνικού κινήματος. Γ. Όλοι οι άνθρωποι έχουν κατανοήσει την ανάγκη να δημιουργηθεί ένα φιλειρηνικό κίνημα.
3. Στην έβδομη (τελευταία) παράγραφο του κειμένου 2 υποστηρίζεται ότι:	Α. Ο πόλεμος βλάπτει μόνο εκείνους που τον βιώνουν. Β. Ο πόλεμος βλάπτει τους εμπλεκόμενους αλλά κι εμάς που τον παρατηρούμε. Γ. Ο πόλεμος θυμίζει σε όσους τον βιώνουν ότι δεν είναι αθάνατοι.
4. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 2 υποστηρίζεται ότι :	Α. Η εποχή απαιτεί να πάρει κανείς καθαρή θέση απέναντι στα γεγονότα. Β. Καλό θα ήταν οι άνθρωποι να ξέρουν τι συμβαίνει και να το λένε. Γ. Ο σύγχρονος άνθρωπος μπορεί να διαφημίζει ό,τι θεωρεί σημαντικό.
5. Στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου 2 υποστηρίζεται ότι:	Α. Στον πόλεμο συντασσόμαστε με αυτούς που έχουν δίκιο. Β. Στον πόλεμο πρέπει να συνταχθούμε με όποιον θα νικήσει. Γ. Στον πόλεμο είμαστε με κάθε λαό που δέχεται επίθεση, ανεξάρτητα από την κυβέρνησή του.

Μονάδες 15

B2. α. Ποια μορφή έχει ο τίτλος του **κειμένου 1** και ποιος ο επικοινωνιακός του ρόλος;

Μονάδες 6

B2.β. Να σχολιάσετε τη λειτουργία των εισαγωγικών στα παρακάτω αποσπάσματα του κειμένου 1:

«Αν επιθυμείς την ειρήνη, να ετοιμάζεσαι για πόλεμο». (1^η παράγραφος)

«Pax Romana» (1^η παράγραφος)

«αλήθειας» (3^η παράγραφος)

Οι «κλιματικές» συνθήκες (5^η παράγραφος)

Μονάδες 4

B3. Στο κείμενο 2 γίνεται φανερό η πρόθεση του συντάκτη να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες σχετικά με την επίδραση του πολέμου και την ανάγκη να «πάρουν θέση», να κινητοποιηθούν. Να εντοπίσετε τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιτυγχάνεται η πρόθεσή του και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Στο κείμενο 3, ο ήρωας του αποσπάσματος, ένας εικοσάχρονος νέος που επιτάσσεται να πολεμήσει, στέκεται επικριτικά ενάντια στον πόλεμο. Να καταγράψετε τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες, οι οποίοι να αποκαλύπτουν την καταδικαστική στάση του. Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις απόψεις του; Ποια στάση θα κρατούσατε εσείς αν βρισκόσασταν οι ίδιοι ή ένας φίλος σας στη θέση του;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ. Στην Μαραθώνια πορεία ειρήνης¹ που διοργανώνεται κάθε χρόνο στη μνήμη του αγωνιστή «Γρηγόρη Λαμπράκη²» καλείσαι να εκπροσωπήσεις το σχολείο σου και να εκφωνήσεις μια ομιλία (350-400 λέξεων), στην οποία θα αναφερθείς:

Α) Στις καταστροφικές συνέπειες των πολέμων, για τους εμπόλεμους αλλά και για την παγκόσμια κοινωνία που παρατηρεί.

Β) Στους τρόπους με τους οποίους η νέα γενιά θα μπορούσε να δραστηριοποιηθεί για να τους εμποδίσει.

Να αξιοποιήσεις δημιουργικά τα κείμενα αναφοράς (1,2,3)

Μονάδες 30

¹ **Μαραθώνια πορεία ειρήνης:** Η Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης είναι μια συμβολική και ειρηνική πορεία διαμαρτυρίας που πραγματοποιείται στην Ελλάδα, κυρίως για την **προώθηση της ειρήνης**, του αφοπλισμού και της αντίστασης σε πολέμους και στρατιωτικές επεμβάσεις.

Η πρώτη Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης έγινε το 1963, με πρωτοβουλία του Γρηγόρη Λαμπράκη.

² **Γρηγόρης Λαμπράκης:** εμβληματική προσωπικότητα της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας — γιατρός, αθλητής, βουλευτής και πρωτοπόρος **αγωνιστής της ειρήνης**. Στις 22 Μαΐου 1963, μετά από ομιλία του στη Θεσσαλονίκη, δέχτηκε επίθεση από παρακρατικούς και χτυπήθηκε θανάσιμα. Ο θάνατός του αποκάλυψε τη βαθιά διαπλοκή κράτους – παρακράτους, ενώ προκάλεσε τεράστια κοινωνική κινητοποίηση.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζόμενους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ